# ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 16ης Ιουλίου 2009 *

Στην υπόθεση C-208/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Bayerisches Landessozialgericht (Γερμανία) με απόφαση της 15ης Μαρτίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 20 Απριλίου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

**Petra von Chamier-Glisczinski**

κατά

**Deutsche Angestellten-Krankenkasse,**

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, A. Ó Caoimh (εισηγητή), J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus και P. Lindh, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: P. Mengozzi
γραμματέας: B. Fülöp, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 12ης Ιουνίου 2008,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο H. G. von Chamier-Glisczinski, ο οποίος υπεισήλθε στα δικαιώματα της P. von Chamier-Glisczinski, εκπροσωπούμενος από τον O. Kieferle, Rechtsanwalt,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους M. Lumma και J. Möller,

— η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. A. Dalbakk, την K. Fløistad και τον P. Wennerå,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον V. Kreuschitz,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2008,

εκδίδει την ακόλουθη

## Απόφαση

1 Η υπό κρίση αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία τόσο του άρθρου 19 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996 (ΕΕ 1997, L 28, σ. 1), ως έχει μετά την τροποποίησή του με τον κανονισμό (ΕΚ) 1386/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2001 (ΕΕ L 187, σ. 1, στο εξής: κανονισμός 1408/71), όσο και των άρθρων 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 49 ΕΚ, καθώς και του άρθρου 10 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 33), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2434/92 του Συμβουλίου, της 27ης Ιουλίου 1992 (ΕΕ L 245, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της P. von Chamier-Glisczinski και του Deutsche Angestellten-Krankenkasse (γερμανικού ταμείου υγείας των εργαζομένων, στο εξής: DAK), με αντικείμενο την απόρριψη του αιτήματός της περί αναλήψεως ορισμένων δαπανών που επρόκειτο να πραγματοποιήσει για την περίθαλψή της σε ειδικευμένο ίδρυμα, ευρισκόμενο στην Αυστρία.

3 Η P. von Chamier-Glisczinski απεβίωσε στις 20 Μαΐου 2007. Ο σύζυγός της συνέχισε τη δίκη ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου.

## Το νομικό πλαίσιο

*Το κοινοτικό δίκαιο*

4 Το άρθρο 1 του κανονισμού 1408/71 προβλέπει ότι για την εφαρμογή του:

«α) ως "μισθωτός" και "μη μισθωτός" νοείται, αντίστοιχα, κάθε πρόσωπο:

i) το οποίο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζεται στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς ή από ειδικό σύστημα για τους δημοσίους υπαλλήλους,

[…]

στ) i) ως "μέλος της οικογένειας" νοείται κάθε πρόσωπο που ορίζεται ή αναγνωρίζεται ως μέλος της οικογένειας ή που ορίζεται ως μέλος του νοικοκυριού από τη νομοθεσία, δυνάμει της οποίας καταβάλλονται οι παροχές […]

[…]

η) ως “κατοικία” νοείται η συνήθης διαμονή·

θ) ως “διαμονή” νοείται η προσωρινή διαμονή·

[…]

ιε) ως “αρμόδιος φορέας” νοείται:

i) ο φορέας, στον οποίο ο ενδιαφερόμενος υπάγεται κατά τον χρόνο της αιτήσεως παροχών

ή

[…]

ιστ) ως “φορέας του τόπου κατοικίας” και “φορέας του τόπου διαμονής” νοούνται, αντίστοιχα, ο φορέας που έχει επιφορτισθεί με την καταβολή των παροχών στον τόπο όπου κατοικεί ο ενδιαφερόμενος και ο φορέας που έχει επιφορτισθεί με την καταβολή των παροχών στον τόπο όπου διαμένει ο ενδιαφερόμενος, σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο φορέας αυτός, ή, ελλείψει τέτοιου φορέα, ο φορέας που ορίζεται από την αρμόδια αρχή του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους·

ιζ) ως "αρμόδιο κράτος" νοείται το κράτος μέλος στο έδαφος του οποίου βρίσκεται ο αρμόδιος φορέας·

[…]».

5 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός ισχύει για μισθωτούς ή μη μισθωτούς και για σπουδαστές που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων από τα κράτη μέλη και είναι υπήκοοι ενός από τα κράτη μέλη ή απάτριδες ή πρόσφυγες που κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους, καθώς και για τα μέλη της οικογένειάς τους και για τους επιζώντες τους.»

6 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 1408/71, ο κανονισμός αυτός ισχύει για όλες τις νομοθεσίες που αφορούν κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως σχετικούς, μεταξύ άλλων, με «παροχές ασθενείας».

7 Το τμήμα 2 του κεφαλαίου 1 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού 1408/71, το οποίο επιγράφεται «Μισθωτοί ή μη μισθωτοί και μέλη της οικογένειάς τους», περιέχει το άρθρο 19, που φέρει τον τίτλο «Κατοικία σε κράτος μέλος άλλο από το αρμόδιο κράτος μέλος — Γενικοί Κανόνες» και έχει ως εξής:

«1. Ο μισθωτός ή μη μισθωτός που κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτους μέλους και καλύπτει τους όρους που απαιτούνται από τη νομοθεσία

του αρμόδιου κράτους για να έχει δικαίωμα παροχών [...] λαμβάνει στο κράτος της κατοικίας του:

α) παροχές εις είδος που χορηγούνται για λογαριασμό του αρμόδιου φορέα από τον φορέα του τόπου κατοικίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει για τον φορέα αυτόν, σαν να ήταν ασφαλισμένος σε αυτόν

β) παροχές εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζει αυτός. Πάντως, οι παροχές αυτές δύνανται, κατόπιν συμφωνίας του αρμόδιου φορέα και του φορέα του τόπου κατοικίας, να καταβάλλονται από τον τελευταίο, για λογαριασμό του πρώτου, σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους.

2. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 εφαρμόζονται κατ' αναλογία επί των μελών της οικογένειας που κατοικούν στο έδαφος κράτους μέλους άλλου από το αρμόδιο κράτος μέλος, εφόσον δεν δικαιούνται των παροχών αυτών σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους στο έδαφος του οποίου κατοικούν.

[...]»

8 Στο ίδιο τμήμα περιλαμβάνεται και το άρθρο 22 του κανονισμού 1408/71, υπό τον τίτλο «Διαμονή εκτός του αρμόδιου κράτους — Επιστροφή ή μεταφορά κατοικίας σε

άλλο κράτος μέλος κατά τη διάρκεια ασθένειας ή μητρότητας — Ανάγκη μεταβάσεως σε άλλο κράτος μέλος για υποβολή σε κατάλληλη θεραπεία». Το άρθρο αυτό ορίζει τα εξής:

«1. Ο μισθωτός ή μη μισθωτός, ο οποίος πληροί τις απαιτούμενες από τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους προϋποθέσεις για να έχει δικαίωμα παροχών […], και:

[…]

β) ο οποίος, αφού απέκτησε το δικαίωμα παροχών εις βάρος του αρμόδιου φορέα, έλαβε την έγκριση του φορέα αυτού να επιστρέψει στο έδαφος του κράτους μέλους στο οποίο κατοικεί ή να μεταφέρει την κατοικία του στο έδαφος άλλου κράτους μέλους

[…]

έχει δικαίωμα:

i) παροχών εις είδος που χορηγούνται, για λογαριασμό του αρμόδιου φορέα, από τον φορέα του τόπου διαμονής ή κατοικίας, σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον φορέα αυτόν, σαν να ήταν ασφαλισμένος σε αυτόν· η διάρκεια χορηγήσεως των παροχών αυτών διέπεται πάντως από τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους·

ii) παροχών εις χρήμα που καταβάλλονται από τον αρμόδιο φορέα σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζεται από τον φορέα αυτόν. Πάντως, οι παροχές αυτές δύνανται, κατόπιν συμφωνίας μεταξύ του αρμόδιου φορέα και του φορέα του τόπου διαμονής ή κατοικίας, να καταβάλλονται από τον τελευταίο αυτό φορέα, για λογαριασμό του πρώτου, σύμφωνα με τη νομοθεσία του αρμόδιου κράτους.

2. Η έγκριση που απαιτείται δυνάμει της παραγράφου 1, στοιχείο β', δύναται να μη δοθεί μόνον εάν διαπιστωθεί ότι η μετακίνηση του ενδιαφερομένου θα [μπορούσε] να θέσει σε κίνδυνο την κατάσταση της υγείας του ή την εφαρμογή ιατρικής θεραπείας.

[…]

3. Οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2 εφαρμόζονται αναλόγως επί των μελών της οικογένειας ενός μισθωτού ή μη μισθωτού.

[…]»

9 Σύμφωνα με το άρθρο 36 του κανονισμού 1408/71, οι παροχές σε είδος που χορηγούνται από τον φορέα κράτους μέλους για λογαριασμό του φορέα άλλου κράτους μέλους, δυνάμει μεταξύ άλλων των διατάξεων των άρθρων 19 και 22 του κανονισμού αυτού, αποδίδονται πλήρως. Τα οικεία ποσά καθορίζονται και η επιστροφή τους πραγματοποιείται κατά τη διαδικασία που προβλέπουν τα άρθρα 93 έως 95 του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1972, περί του τρόπου εφαρμογής τού κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 138).

10 Το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, το οποίο περιλαμβάνεται στον τίτλο ΙΙ του κανονισμού αυτού, έχει ως εξής:

«1. Ανεξαρτήτως της ιθαγενείας των, έχουν δικαίωμα εγκαταστάσεως μετά του εργαζομένου υπηκόου ενός κράτους μέλους που απασχολείται στην επικράτεια άλλου κράτους μέλους τα εξής πρόσωπα:

α) έκαστος των συζύγων και οι κατιόντες τους οι οποίοι έχουν ηλικία κάτω των 21 ετών ή συντηρούνται απ' αυτόν·

[…]».

*Το γερμανικό δίκαιο*

11 Το βιβλίο XI του γερμανικού κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως (Sozialgesetzbuch, στο εξής: SGB XI) θεσπίζει σύστημα ασφαλίσεως κατά του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως.

12 Στις 20 Απριλίου 2008 περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου η γραπτή απάντηση στην από 12 Μαρτίου 2008 γραπτή ερώτηση του Δικαστηρίου, με την οποία η Γερμανική Κυβέρνηση αποσαφήνισε ορισμένες πτυχές του εν λόγω συστήματος. Από την απάντηση αυτή, σε συνδυασμό με τις γραπτές παρατηρήσεις της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, προκύπτει ότι το εν λόγω σύστημα προβλέπει διάφορους τρόπους στηρίξεως των μη αυτοεξυπηρετούμενων ατόμων και, συγκεκριμένα, τις σε είδος παροχές φροντίδας (Pflegesachleistung) του άρθρου 36 του SGB XI, το επίδομα προς κάλυψη των εξόδων που πραγματοποιεί ο μη αυτοεξυπηρετούμενος για τη φροντίδα του από τρίτο πρόσωπο (Pflegegeld, στο εξής: επίδομα συμπαράστασης), κατά την έννοια του άρθρου 37 του SGB XI, τις μικτές παροχές (Kombinationsleistung)

του άρθρου 38 του SGB XI, καθώς και την πλήρη φροντίδα σε ίδρυμα περίθαλψης (vollstationäre Pflege), κατά την έννοια του άρθρου 43 του SGB XI.

13 Δυνάμει του άρθρου 36 του SGB XI, τα πρόσωπα που χρήζουν φροντίδας και κατ' οίκον περίθαλψης δικαιούνται σε είδος παροχές οι οποίες χορηγούνται από το προσωπικό των κινητών μονάδων παροχής περίθαλψης που είναι συμβεβλημένες με το Ταμείο ασφαλίσεως κατά του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως (Pflegekasse, στο εξής: Ταμείο). Το Ταμείο αναλαμβάνει τις σχετικές δαπάνες μέχρις ενός ανωτάτου ποσού, το οποίο κυμαίνεται ανάλογα με τον βαθμό αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως του δικαιούχου. Για την κατηγορία ΙΙΙ, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, το ανώτατο όριο ήταν 2 800 γερμανικά μάρκα (περίπου 1 432 ευρώ) μηνιαίως και μπορούσε να ανέλθει σε 3 750 γερμανικά μάρκα (περίπου 1 918 ευρώ) μηνιαίως σε περιπτώσεις που χρήζουν εντατικής και συνεχούς φροντίδας, η οποία συνεπάγεται ιδιαιτέρως υψηλά έξοδα. Το Ταμείο αποδίδει τις σχετικές δαπάνες βάσει των τιμολογίων που εκδίδονται σύμφωνα με τα όσα προβλέπει η σύμβαση παροχής υπηρεσιών η οποία συνάπτεται με τις διάφορες κινητές μονάδες. Η νοσηλεία κατ' οίκον δεν εμπίπτει στις σε είδος παροχές κατά την έννοια του άρθρου 36 του SGB XI, αλλά καλύπτεται από την ασφάλιση ασθενείας.

14 Το επίδομα συμπαράστασης του άρθρου 37 του SGB XI αποτελεί μια μηνιαία ενίσχυση προς τα μη αυτοεξυπηρετούμενα άτομα που μεριμνούν τα ίδια για την εκ μέρους τρίτων παροχή των υπηρεσιών περίθαλψης και φροντίδας τις οποίες έχουν ανάγκη. Το επίδομα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ελεύθερα από τον δικαιούχο, επομένως και για την πληρωμή υπηρεσιών που είτε δεν καλύπτονται από την ασφάλιση κατά του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως είτε παρέχονται από μονάδες οι οποίες δεν ανήκουν στις συμβεβλημένες με το Ταμείο. Το ύψος του επιδόματος επίσης κυμαίνεται ανάλογα με τον βαθμό της αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως. Για την κατηγορία ΙΙΙ, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, το ποσόν αυτό ανερχόταν σε 1 300 γερμανικά μάρκα (περίπου 665 ευρώ) μηνιαίως.

15 Το άρθρο 38 του SGB XI ρυθμίζει τις μικτές παροχές, ήτοι τον συνδυασμό των σε είδος παροχών κατά την έννοια του άρθρου 36 του SGB XI και του επιδόματος συμπαράστασης που προβλέπει το άρθρο 37 του SGB XI. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο 38, ο ασφαλισμένος ο οποίος δεν κάνει χρήση του συνόλου των σε είδος παροχών που δικαιούται βάσει του άρθρου 36 του SGB XI μπορεί να λαμβάνει παραλλήλως και το επίδομα συμπαράστασης του άρθρου 37, μειωμένο κατά το ποσό που αντιστοιχεί στο ποσοστό της εκ μέρους του χρησιμοποιήσεως των σε είδος παροχών κατά την έννοια του άρθρου 36 του SGB XI. Από τον φάκελο της υποθέσεως

προκύπτει ότι οι μικτές παροχές ανταποκρίνονται στην ανάγκη υπάρξεως κατά το δυνατό μεγαλύτερης ευελιξίας στην οργάνωση της κατ' οίκον φροντίδας των μη αυτοεξυπηρετούμενων ατόμων.

16 Το κόστος της περίθαλψης βαρύνει το μη αυτοεξυπηρετούμενο άτομο κατά το μέτρο που υπερβαίνει τα ανώτατα όρια τα οποία προβλέπει η ασφάλιση κατά του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως.

17 Εξάλλου, δυνάμει του άρθρου 43 του SGB XI, το οποίο η Επιτροπή περιέλαβε αυτούσιο στις παρατηρήσεις της, τα μη αυτοεξυπηρετούμενα άτομα δικαιούνται πλήρη φροντίδα σε ίδρυμα περίθαλψης όταν η φροντίδα κατ' οίκον ή η παροχή μερικής φροντίδας σε τέτοιο ίδρυμα είτε δεν είναι δυνατή είτε αποκλείεται λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Εφόσον πληρούνται αυτές οι προϋποθέσεις, το Ταμείο καταβάλλει μηνιαίως ένα κατ' αποκοπήν ποσόν προς κάλυψη των εξόδων που αφορούν τη φροντίδα, την ιατρική περίθαλψη και την κοινωνική συνδρομή. Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης, το ποσόν αυτό ανερχόταν, για τα μη αυτοεξυπηρετούμενα άτομα της κατηγορίας III, σε 2 800 γερμανικά μάρκα (περίπου 1 432 ευρώ) και, σε εξαιρετικές περιπτώσεις που έχρηζαν ιδιαιτέρως εντατικής φροντίδας, σε 3 300 γερμανικά μάρκα (περίπου 1 688 ευρώ). Συνολικώς, οι δαπάνες που αναλαμβάνει το Ταμείο δεν πρέπει να υπερβαίνουν το 75 % του συνολικού κόστους της παραμονής του μη αυτοεξυπηρετούμενου ατόμου σε ειδικευμένο ίδρυμα. Το άρθρο 43 του SGB XI προβλέπει επίσης ότι η ετήσια δαπάνη του Ταμείου για τους ασφαλισμένους στους οποίους παρέχεται πλήρης φροντίδα σε ίδρυμα περίθαλψης δεν πρέπει να υπερβαίνει ένα ορισμένο ποσόν ανά ασφαλισμένο, το οποίο ανερχόταν σε 30 000 γερμανικά μάρκα (περίπου 15 339 ευρώ) κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης. Πάντως, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, επιτρέπεται η υπέρβαση των ανωτάτων αυτών ορίων. Ο ασφαλισμένος που επιλέγει την πλήρη φροντίδα σε ίδρυμα περίθαλψης, μολονότι το Ταμείο διαπιστώνει ότι αυτό δεν δικαιολογείται από την κατάστασή του, δικαιούται συνδρομή ίση με το ανώτατο όριο που θέτει το άρθρο 36 του SGB XI για την κατηγορία αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως στην οποία αυτός εμπίπτει.

18 Επιπλέον, το άρθρο 34, παράγραφος 1, σημείο 1, του SGB XI, το οποίο περιλαμβάνεται στις γενικές διατάξεις του νομοθετήματος αυτού, προβλέπει ότι, πλην ορισμένων άσχετων προς τη διαφορά της κύριας δίκης εξαιρέσεων που αφορούν περιπτώσεις προσωρινής διαμονής, το δικαίωμα στις παροχές αναστέλλεται καθ' όσον χρόνο ο ασφαλισμένος βρίσκεται στην αλλοδαπή. Πάντως, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η διάταξη αυτή πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 5ης Μαρτίου 1998, C-160/96, Molenaar (Συλλογή 1998, σ. I-843, σκέψεις 39 και 44), με την οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι τα άρθρα 19, παράγραφος 1, 25, παράγραφος 1, και 28, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 απαγορεύουν να εξαρτάται η χορήγηση μιας παροχής, όπως το επίδομα συμπαράστασης που προβλέπει το άρθρο 37 του SGB XI, από προϋπόθεση κατοικίας του

ασφαλισμένου στο έδαφος του κράτους ασφαλίσεως. Από τον φάκελο που διαβιβάσθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι οι γερμανικές αρχές εκτιμούν ότι η απόφαση αυτή επιβάλλει τη χορήγηση, εκτός της Γερμανίας, του επιδόματος συμπαράστασης εφόσον πρόκειται για παροχή σε χρήμα, όχι όμως και των κατά το γερμανικό δίκαιο παροχών σε είδος, όπως αυτές στις οποίες αναφέρονται τα άρθρα 36 και 43 του SGB XI.

19 Τέλος, από τον φάκελο προκύπτει επίσης ότι, βάσει του άρθρου 72 του SGB XI, το Ταμείο μπορεί να παράσχει την επιλογή της πλήρους φροντίδας που προβλέπει το άρθρο του 43 μόνο στο πλαίσιο ειδικευμένου ιδρύματος που είναι συμβεβλημένο κατά την έννοια του νομοθετήματος αυτού.

*Το αυστριακό δίκαιο*

20 Δεν αμφισβητείται ότι το αυστριακό δίκαιο δεν προβλέπει παροχές σε είδος προς κάλυψη του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, τουλάχιστον σε πρόσωπα ευρισκόμενα στην κατάσταση της P. von Chamier-Glisczinski.

**Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα**

21 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η P. von Chamier-Glisczinski, Γερμανίδα υπήκοος και κάτοικος Μονάχου (Γερμανία), ευρισκόμενη σε κατάσταση αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, ελάμβανε από τον DAK, τον οργανισμό κοινωνικής ασφαλίσεως στον οποίο ήταν ασφαλισμένη μέσω του συζύγου της, τις «μικτές» παροχές λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως τις οποίες προβλέπει το άρθρο 38 του SGB XI για την κατηγορία III, ήτοι 1 300 γερμανικά μάρκα (περίπου 665 ευρώ) μηνιαίως.

22 Το αιτούν δικαστήριο, σε απάντηση αιτήσεως παροχής διευκρινίσεων που του απευθύνθηκε δυνάμει του άρθρου 104, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας,

διαβίβασε στο Δικαστήριο δύο επιστολές, η μία της εκκαλούσας της κύριας δίκης και η άλλη του DAK, οι οποίες περιήλθαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 11 και στις 18 Απριλίου 2008 αντιστοίχως.

23 Από την επιστολή της εκκαλούσας της κύριας δίκης προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι ο H. G. von Chamier-Glisczinski εργάσθηκε ως μισθωτός από 1ης Μαρτίου 1987 έως 30 Ιουνίου 2002, αλλά τον Αύγουστο του 2001 απαλλάχθηκε στην πράξη από την υποχρέωσή του παροχής εργασίας δυνάμει συμφωνητικού παραιτήσεως από τη σύμβασή του εργασίας. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο H. G. von Chamier Glisczinski διευκρίνισε μεταξύ άλλων, σε απάντηση ορισμένων ερωτήσεων που έθεσε το Δικαστήριο, ότι το συμφωνητικό αυτό συνάφθηκε, κυρίως, διότι εκτιμούσε ότι δεν ήταν πλέον σε θέση να διασφαλίσει, κατ' οίκον, τη φροντίδα που απαιτούσε η κατάσταση της συζύγου του.

24 Τόσο από την απόφαση περί παραπομπής όσο και από τον φάκελο που διαβιβάσθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι, στις 27 Αυγούστου 2001, ο H. G. von Chamier Glisczinski ζήτησε κατ' ουσίαν από τον DAK τη χορήγηση των παροχών λόγω αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, τις οποίες η P. von Chamier-Glisczinski είχε δικαιώμα να λάβει βάσει της γερμανικής νομοθεσίας, υπό τη μορφή της πλήρους φροντίδας, κατά την έννοια του άρθρου 43 του SGB XI, σε ίδρυμα περίθαλψης στην Αυστρία, στο οποίο εκείνη επιθυμούσε να εισαχθεί (στο εξής: αίτηση της 27ης Αυγούστου 2001). Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο H. G. von Chamier Glisczinski διευκρίνισε συναφώς ότι, ενόψει της προοπτικής να αναλάβει μια επιχείρηση εγκατεστημένη στα πέριξ του Σάλτσμπουργκ (Αυστρία), θέλησε να εμπιστευθεί τη φροντίδα της συζύγου του σε ίδρυμα περίθαλψης ευρισκόμενο στην εγγύς περιοχή.

25 Η αίτηση της 27ης Αυγούστου 2001 απορρίφθηκε από τον DAK με απόφαση της 31ης Αυγούστου 2001, κυρίως για τον λόγο ότι, σε περιπτώσεις όπως της P. von Chamier-Glisczinski, το αυστριακό δίκαιο δεν προβλέπει τη χορήγηση παροχών σε είδος υπέρ των ασφαλισμένων στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του εν λόγω κράτους μέλους. Σύμφωνα με την απόφαση του DAK, η P. von Chamier Glisczinski είχε πάντως δικαίωμα να λάβει το επίδομα συμπαράστασης που προβλέπει το άρθρο 37 του SGB XI για την κατηγορία III, ήτοι 1 300 γερμανικά μάρκα μηνιαίως.

26 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι, από τις 17 Σεπτεμβρίου 2001 έως τις 18 Δεκεμβρίου 2003, η P. von Chamier Glisczinski παρέμεινε σε ίδρυμα περίθαλψης

στην Αυστρία, στο οποίο εισήχθη, σύμφωνα πάντα με την ίδια απόφαση, διότι ο σύζυγός της είχε την πρόθεση να αναζητήσει εργασία στο κράτος αυτό.

27 Εντούτοις, κατά την προαναφερθείσα στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως επιστολή της εκκαλούσας της κύριας δίκης, ο H. G. von Chamier Glisczinski αναζητούσε εργασία στην Αυστρία από τον Αύγουστο του 2001, προκειμένου «να μπορεί να βρίσκεται πλησίον της συζύγου του». Εξάλλου, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο H. G. von Chamier Glisczinski ισχυρίσθηκε ότι, προκειμένου να αναλάβει την προαναφερθείσα στην υποσημείωση 24 της παρούσας αποφάσεως αυστριακή επιχείρηση, περνούσε τον περισσότερο χρόνο του στο Σάλτσμπουργκ, διατηρώντας παράλληλα την κατοικία του στο Μόναχο. Εξήγησε επίσης κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι, τον Φεβρουάριο του 2002, οι διαπραγματεύσεις που αφορούσαν την ανάληψη της εν λόγω επιχειρήσεως τερματίσθηκαν ανεπιτυχώς, οπότε και αναγκάσθηκε να αναζητήσει στην Αυστρία εργασία ως μισθωτός.

28 Με απόφαση της 20ης Μαρτίου 2002, ο DAK απέρριψε την ένσταση που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως της 31ης Αυγούστου 2001. Από τον φάκελο που διαβιβάσθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι ο κύριος λόγος απορρίψεως ήταν ότι η πλήρης φροντίδα σε ίδρυμα περίθαλψης κατά την έννοια του άρθρου 43 του SGB XI δεν μπορούσε να «εξαχθεί», καθόσον πρόκειται για παροχή σε είδος. Κατά τον DAK, βάσει της προαναφερθείσας αποφάσεως Molenaar, μόνον το επίδομα συμπαράστασης, ως σε χρήμα παροχή, θα μπορούσε να καταβληθεί στην Αυστρία παρά τον περιορισμό που θέτει το άρθρο 34 του SGB XI. Επιπλέον, το επίμαχο εν προκειμένω ειδικευμένο ίδρυμα που ευρίσκετο στην Αυστρία δεν ήταν, σύμφωνα με τον DAK, συμβεβλημένο κατά την έννοια του SGB XI, ενώ, ακόμη και όσον αφορά το γερμανικό έδαφος, η πλήρης φροντίδα που προβλέπει το άρθρο 43 του SGB XI μπορεί να παρέχεται μόνο σε συμβεβλημένα ιδρύματα κατά την έννοια του νομοθετήματος αυτού.

29 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο H. G. von Chamier Glisczinski διευκρίνισε ότι, στο τέλος του 2003, έκανε δήλωση ενάρξεως εμπορικής δραστηριότητας στη Γερμανία, μετέφερε την κατοικία του στο Laufen (Γερμανία) και μερίμνησε για την επιστροφή της συζύγου του στο κράτος αυτό. Από την προαναφερθείσα στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως επιστολή της εκκαλούσας της κύριας δίκης προκύπτει ότι, από τον Ιούλιο του 2004, τη φροντίδα της P. von Chamier Glisczinski είχε αναλάβει ένα ίδρυμα περίθαλψης ευρισκόμενο στα πέριξ του Laufen, στον τόπο δηλαδή που, από τον Απρίλιο του 2004, αποτελεί την έδρα των εμπορικών δραστηριοτήτων του συζύγου της.

30 Από την προαναφερθείσα στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως επιστολή του DAK προκύπτει ότι ο H. G. von Chamier Glisczinski ήταν ασφαλισμένος στον οργανισμό αυτόν:

— προαιρετικώς, έως τις 30 Ιουνίου 2002, ως μισθωτός·

— υποχρεωτικώς, από 1ης Ιουλίου 2002 έως 18 Δεκεμβρίου 2003, διάστημα κατά το οποίο είχε καταχωρισθεί ως αιτών εργασία στον οργανισμό απασχολήσεως του Μονάχου που του κατέβαλλε το επίδομα ανεργίας, και

— από 19ης Δεκεμβρίου 2003, ως ελεύθερος επαγγελματίας.

31 Με απόφαση της 11ης Οκτωβρίου 2005, το Sozialgericht München (δικαστήριο υποθέσεων κοινωνικής ασφαλίσεως του Μονάχου) απέρριψε την προσφυγή που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως του DAK της 20ης Μαρτίου 2002.

32 Στο πλαίσιο της εφέσεως που άσκησε κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Bayerisches Landessozialgericht (ανωτάτου περιφερειακού δικαστηρίου του ομόσπονδου κράτους της Βαυαρίας για υποθέσεις κοινωνικής ασφαλίσεως), η εκκαλούσα της κύριας δίκης ενέμεινε στο αίτημά της περί επιστροφής των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε από τις 17 Σεπτεμβρίου 2001 έως τις 18 Δεκεμβρίου 2003 λόγω της παραμονής της στο αυστριακό ίδρυμα περίθαλψης, μέχρι του ύψους της διαφοράς μεταξύ του επιδόματος συμπαράστασης που ελάμβανε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 37 του SGB XI και του ποσού που προβλέπει η γερμανική νομοθεσία για την πλήρη φροντίδα κατά την έννοια του άρθρου 43 του SGB XI.

33 Προς στήριξη του αιτήματός της, ισχυρίσθηκε ότι οι παροχές σε είδος ισοδυναμούν στην πράξη, όσον αφορά τον DAK, με παροχές σε χρήμα και ότι δεν υπάρχει, επομένως, κανένα νόμιμο κριτήριο διαφοροποιήσεως που να δικαιολογεί τον αποκλεισμό της χορηγήσεως των σε είδος παροχών στην αλλοδαπή. Προσέθεσε ότι η άρνηση χορηγήσεως των παροχών σε είδος αντιβαίνει στο άρθρο 39 ΕΚ, σε συνδυασμό με το άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1612/68 που εφαρμόζεται κατ' αναλογία. Τέλος, επικαλέσθηκε προσβολή της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών την οποία καθιερώνει το άρθρο 49 ΕΚ.

34 Το Bayerische Landessozialgericht, κρίνοντας ότι η επίλυση της ενώπιόν του διαφοράς εξαρτάται από την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 σε συνδυασμό, ενδεχομένως, με την παράγραφο 2 του άρθρου αυτού, να ερμηνευθεί, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων των άρθρων 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 49 ΕΚ και του άρθρου 10 του κανονισμού 1612/68, υπό την έννοια ότι ο μισθωτός ή ο μη μισθωτός και τα μέλη της οικογενείας του δεν λαμβάνουν καμία παροχή σε χρήμα ούτε επιστροφή ιατρικών εξόδων, για λογαριασμό του αρμόδιου φορέα, από τον φορέα του τόπου κατοικίας, εφόσον οι διατάξεις της νομοθεσίας που έχουν εφαρμογή για τον εν λόγω φορέα δεν προβλέπουν παροχές σε είδος αλλά μόνο σε χρήμα υπέρ των προσώπων που υπάγονται στον φορέα αυτόν;

2) Ελλείψει της αξιώσεως αυτής, υφίσταται, βάσει των άρθρων 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 49 ΕΚ, αξίωση αναλήψεως των δαπανών –κατόπιν προηγούμενης εγκρίσεως– για την παραμονή σε ίδρυμα περίθαλψης εντός άλλου κράτους μέλους, κατά του αρμόδιου φορέα, μέχρι του ύψους των παροχών που οφείλονται εντός του αρμόδιου κράτους μέλους;»

**Επί των προδικαστικών ερωτημάτων**

*Επί του πρώτου ερωτήματος*

35 Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο, με το πρώτο ερώτημά του, ζητεί να διευκρινισθεί αν ο κανονισμός 1408/71 πρέπει να ερμηνευθεί, ενδεχομένως, υπό το πρίσμα των άρθρων 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 49 ΕΚ και λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 10 του κανονισμού 1612/68, υπό την έννοια ότι ένα μη αυτοεξυπηρετούμενο άτομο, ασφαλισμένο ως μέλος της οικογενείας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου, δικαιούται να λάβει από τον αρμόδιο φορέα παροχές υπό τη μορφή επιστροφής ή αναλήψεως δαπανών, όταν, αντιθέτως προς το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του αρμόδιου κράτους, το αντίστοιχο σύστημα του κράτους μέλους της κατοικίας του προσώπου αυτού δεν προβλέπει τη χορήγηση στους ασφαλισμένους του παροχών σε είδος, σε καταστάσεις αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως όπως αυτή του ενδιαφερόμενου προσώπου.

36 Η εκκαλούσα της κύρια δίκης υποστηρίζει συναφώς ότι, εφόσον μια παροχή σε είδος μπορεί στην πραγματικότητα να χορηγηθεί υπό τη μορφή της επιστροφής εξόδων που πραγματοποιήθηκαν, τίποτε δεν εμποδίζει, στην πράξη, τη χορήγηση τέτοιων παροχών στο εξωτερικό και ότι ο ασφαλισμένος έχει, έναντι του αρμόδιου γερμανικού φορέα, αξίωση αναλήψεως των σχετικών δαπανών, μέχρι του ύψους των παροχών που οφείλονται στο κράτος μέλος του εν λόγω φορέα.

37 Αντιθέτως, τόσο η Γερμανική και η Νορβηγική Κυβέρνηση όσο και η Επιτροπή φρονούν ότι το άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχεία α΄ και β΄, του κανονισμού 1408/71 διακρίνει σαφώς τις παροχές σε είδος από τις παροχές σε χρήμα, προβλέποντας έναν διπλό μηχανισμό: στο κράτος κατοικίας, ο μισθωτός ή μη μισθωτός εργαζόμενος δικαιούται παροχές σε είδος σύμφωνα με τη νομοθεσία που έχει εφαρμογή επί του φορέα του τόπου κατοικίας, καθώς και παροχές σε χρήμα σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει για τον αρμόδιο φορέα. Επομένως, η μεταφορά της κατοικίας σε άλλο κράτος μέλος μπορεί να έχει ως συνέπεια την απώλεια του συνόλου ή μέρους των δικαιωμάτων επί παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεδομένου ότι, για πρόσωπα ευρισκόμενα στην κατάσταση της P. von Chamier-Glisczinski, το αυστριακό δίκαιο προβλέπει αποκλειστικώς και μόνον τη χορήγηση παροχών σε χρήμα, και όχι παροχών σε είδος, η εκκαλούσα της κύριας δίκης δεν μπορούσε να στηριχθεί στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 για να

ζητήσει την επιστροφή των εξόδων στα οποία υποβλήθηκε λόγω της παραμονής της σε ειδικευμένο ίδρυμα περίθαλψης στην Αυστρία.

38 Συναφώς, υπενθυμίζεται κατ' αρχάς ότι ο κανονισμός 1408/71, σύμφωνα με το άρθρο του 2, παράγραφος 1, έχει εφαρμογή στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς που υπάγονται ή υπήχθησαν στη νομοθεσία ενός ή περισσοτέρων από τα κράτη μέλη και έχουν την ιθαγένεια ενός από τα κράτη μέλη, καθώς και στα μέλη της οικογένειάς τους και στους επιζώντες τους. Κατά το άρθρο 1, στοιχείο α΄, σημείο i, του κανονισμού αυτού, ως «μισθωτός» και «μη μισθωτός» νοείται κάθε πρόσωπο το οποίο είναι ασφαλισμένο δυνάμει υποχρεωτικής ή προαιρετικής συνεχίσεως της ασφαλίσεως κατά ενός ή περισσοτέρων κινδύνων που αντιστοιχούν στους κλάδους συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που εφαρμόζεται στους μισθωτούς ή μη μισθωτούς. Βάσει του άρθρου 1, στοιχείο στ΄, σημείο i, για την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού, ως «μέλος της οικογενείας» νοείται, μεταξύ άλλων, κάθε πρόσωπο που ορίζεται ή αναγνωρίζεται ως μέλος της οικογενείας ή που ορίζεται ως μέλος του νοικοκυριού από τη νομοθεσία δυνάμει της οποίας καταβάλλονται οι παροχές.

39 Επομένως, ασφαλισμένοι όπως το ζεύγος von Chamier-Glisczinski εμπίπτουν στο προσωπικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 1408/71. Πράγματι, αφενός, όπως προκύπτει από τη σκέψη 30 της παρούσας αποφάσεως, κατά τον χρόνο εκδόσεως των προαναφερθεισών στις ανωτέρω σκέψεις 25 και 28 αποφάσεων του DAK περί απορρίψεως της αιτήσεως χορηγήσεως του συνόλου των σχετικών παροχών και, ακολούθως, περί απορρίψεως της ενστάσεως κατά της αρχικής του αποφάσεως, ο H. G. von Chamier Glisczinski ήταν ασφαλισμένος προαιρετικώς στον DAK. Αφετέρου, η P. von Chamier-Glisczinski ήταν ασφαλισμένη στον DAK μέσω του συζύγου της, όπως προκύπτει μεταξύ άλλων από την απόφαση περί παραπομπής.

40 Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι παροχές όπως οι χορηγούμενες στο πλαίσιο του γερμανικού συστήματος ασφαλίσεως κατά του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, μολονότι έχουν ορισμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, συνιστούν «παροχές ασθενείας» κατά την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 1408/71, εφόσον έχουν κυρίως ως σκοπό να συμπληρώνουν τις παροχές της ασφαλίσεως ασθενείας, με τις οποίες συνδέονται εξάλλου από οργανωτικής πλευράς, προκειμένου να βελτιώνεται η κατάσταση της υγείας και η ζωή των μη αυτοεξυπηρετούμενων ατόμων (βλ., σχετικώς, προαναφερθείσα απόφαση Molenaar, σκέψεις 24 και 25).

41 Επομένως, οι παροχές αυτές εμπίπτουν στον τίτλο ΙΙΙ, κεφάλαιο 1, του κανονισμού 1408/71, ο οποίος περιέχει τα άρθρα 18 έως 36 του κανονισμού αυτού.

42 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διατύπωσε το πρώτο ερώτημα με βάση τους όρους που χρησιμοποιούνται στο άρθρο 19 του κανονισμού 1408/71. Η διάταξη αυτή, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της νομολογίας του Δικαστηρίου και, συγκεκριμένα, των αποφάσεων της 10ης Μαρτίου 1992, C-215/90, Twomey (Συλλογή 1992, σ. I-1823, σκέψη 18), και της 17ης Σεπτεμβρίου 2002, C-413/99, Baumbast και R (Συλλογή 2002, σ. I-7091, σκέψη 89), εξασφαλίζει, με επιβάρυνση του αρμόδιου κράτους μέλους, το δικαίωμα του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου και των μελών της οικογένειάς του, όταν κατοικούν σε άλλο κράτος μέλος και η κατάσταση της υγείας τους μόλις τώρα απαιτεί ιατρική περίθαλψη στο έδαφος του κράτους μέλους κατοικίας, να λάβουν παροχές ασθενείας σε είδος που χορηγούνται από τον φορέα του τελευταίου κράτους.

43 Πάντως εν προκειμένω, ενόψει του πραγματικού πλαισίου της διαφοράς της κύριας δίκης, είναι αναγκαίο να εξετασθεί αν, αντί του άρθρου 19 του κανονισμού 1408/71, πρέπει να ληφθεί υπόψη το άρθρο 22 του κανονισμού αυτού. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν, τυπικώς, το αιτούν δικαστήριο περιόρισε το ερώτημά του στην ερμηνεία του άρθρου 19, το γεγονός αυτό δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να του παράσχει όλα τα στοιχεία ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που μπορεί να του είναι χρήσιμα για την εκδίκαση της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, ασχέτως του αν το αιτούν δικαστήριο έχει κάνει ή όχι σχετική μνεία κατά τη διατύπωση του ερωτήματός του (βλ. σχετικώς, μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-456/02, Trojani, Συλλογή 2004, σ. I-7573, σκέψη 38 της 15ης Σεπτεμβρίου 2005, C-258/04, Ιωαννίδης, Συλλογή 2005, σ. I-8275, σκέψη 20, και της 26ης Απριλίου 2007, C-392/05, Αλεβίζος, Συλλογή 2007, σ. I-3505, σκέψη 64).

44 Από τον φάκελο που διαβιβάσθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η P. von Chamier-Glisczinski, προ της υποβολής της αιτήσεως της 27ης Αυγούστου 2001, ελάμβανε τις παροχές που προβλέπει το γερμανικό σύστημα ασφαλίσεως κατά του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, συγκεκριμένα τις μικτές παροχές κατά την έννοια του άρθρου 38 του SGB XI. Συνεπώς, κατά τον χρόνο της υποβολής της αιτήσεως αυτής, βρισκόταν ήδη στην κατάσταση αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως που αποτελεί προϋπόθεση για να αναγνωρισθεί το δικαίωμα επί των παροχών που προβλέπει το οικείο σύστημα, περιλαμβανομένης της πλήρους φροντίδας σε ίδρυμα περίθαλψης σύμφωνα με το άρθρο 43, παράγραφος 1, του SGB XI, εφόσον η φροντίδα κατ' οίκον ή η μερική φροντίδα σε τέτοιο ίδρυμα είναι αδύνατη ή αποκλείεται λόγω των ιδιαιτεροτήτων της συγκεκριμένης περιπτώσεως.

45 Αν αυτό επιβεβαιωθεί από το αιτούν δικαστήριο, θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια να ληφθεί υπόψη το άρθρο 22, παράγραφοι 1, στοιχείο β΄, και 3, του κανονισμού 1408/71. Πράγματι, όπως προκύπτει μεταξύ άλλων και από τον τίτλο του άρθρου 22, η παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του άρθρου αυτού, σε συνδυασμό με την παράγραφο 3, πρώτο εδάφιο, αφορά την περίπτωση της μεταφοράς, κατά τη διάρκεια ασθένειας, της κατοικίας μέλους της οικογενείας του μισθωτού ή μη μισθωτού σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του αρμόδιου φορέα.

46 Εν προκειμένω πάντως παρέλκει η απόφανση επί του ζητήματος αν το άρθρο 19 ή το άρθρο 22, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 έχει εφαρμογή επί των συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σε καταστάσεις όπως αυτή της P. von Chamier Glisczinski, οι μηχανισμοί που προβλέπουν οι διατάξεις αυτές, πλην της εγκρίσεως που απαιτεί το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 1408/71 –η οποία δεν παρέχεται μόνον εάν διαπιστωθεί ότι η μετακίνηση του ενδιαφερομένου δύναται να θέσει σε κίνδυνο την κατάσταση της υγείας του ή την εφαρμογή ιατρικής θεραπείας–, δεν διαφέρουν ουσιωδώς ως προς τα αποτελέσματά τους. Πράγματι, ακόμη και αν, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 42 και 45 της παρούσας αποφάσεως, τα άρθρα 19 και 22, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, αφορούν διαφορετικές καταστάσεις και, συνεπώς, επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς, αμφότεροι οι μηχανισμοί που προβλέπουν οι εν λόγω διατάξεις αποβλέπουν στην αναγνώριση, ιδίως υπέρ των μελών της οικογενείας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου και σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο του αρμόδιου φορέα, δικαιώματος επί παροχών σε είδος που χορηγούνται, για λογαριασμό του αρμόδιου φορέα, από τον φορέα του τόπου κατοικίας ή, ενδεχομένως, διαμονής, σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει για τον φορέα του άλλου κράτους μέλους, καθώς και επί παροχών σε χρήμα, σύμφωνα με την εφαρμοστέα επί του αρμόδιου φορέα νομοθεσία, οι οποίες καταβάλλονται είτε απευθείας από τον αρμόδιο φορέα είτε για λογαριασμό του.

47 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 24, 25 και 32 της παρούσας αποφάσεως, με την αίτηση της 27ης Αυγούστου 2001, η P. von Chamier-Glisczinski ζήτησε κατ' ουσία να της αναγνωρισθεί η δυνατότητα να λάβει τις χαρακτηριζόμενες κατά το γερμανικό δίκαιο ως παροχές σε είδος, επί των οποίων είχε δικαίωμα βάσει των σχετικών εθνικών διατάξεων, υπό τη μορφή της φροντίδας που θα της προσφερόταν σε ειδικευμένο ίδρυμα στην Αυστρία.

48 Ασφαλώς, στο πλαίσιο του κανονισμού 1408/71, οι έννοιες «παροχές σε είδος» και «παροχές σε χρήμα» πρέπει να ερμηνευθούν αυτοτελώς κατά το κοινοτικό δίκαιο (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 15ης Ιουνίου 2006, C-466/04, Acereda Herrera, Συλλογή 2006, σ. I-5341, σκέψεις 29 και 30). Πάντως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί, όσον αφορά το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης σύστημα ασφαλίσεως, ότι η έννοια «παροχές σε είδος», όπως χρησιμοποιείται στον τίτλο ΙΙΙ του κανονισμού 1408/71, καλύπτει τις παροχές ασφαλίσεως κατά του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως οι οποίες συνίστανται στην ανάληψη ή την επιστροφή εξόδων που αφορούν την παραμονή σε ειδικευμένο ίδρυμα λόγω της ανικανότητας του ενδιαφερομένου να αυτοεξυπηρετηθεί (βλ., σχετικώς, προαναφερθείσα απόφαση Molenaar, σκέψεις 6 και 32, καθώς και απόφαση της 8ης Ιουλίου 2004, C-502/01 και C-31/02, Gaumain-Cerri και Barth, Συλλογή 2004, σ. I-6483, σκέψη 26), στις δε παροχές αυτές περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η πλήρης φροντίδα κατά την έννοια του άρθρου 43 του SGB XI.

49 Συνεπώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι παροχές όπως αυτές που αποτέλεσαν το αντικείμενο της αιτήσεως της 27ης Αυγούστου 2001, μολονότι συνίστανται στην καταβολή ορισμένου ποσού ως επιστροφή των δαπανών που πραγματοποιήθηκαν, συνιστούν, αντιθέτως προς τα όσα υποστηρίζει η εκκαλούσα της κύριας δίκης, παροχές σε είδος κατά την έννοια του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού 1408/71 και, επομένως, εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής εκείνων των διατάξεων του κανονισμού που αφορούν τις παροχές σε είδος.

50 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι το Δικαστήριο έχει ερμηνεύσει το άρθρο 19 του κανονισμού 1408/71 υπό την έννοια ότι ένας ασφαλισμένος που εμπίπτει, λόγω της καταστάσεώς του, στο πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής δικαιούται να λάβει, στο κράτος μέλος κατοικίας, παροχές σε είδος κατά το μέτρο που η νομοθεσία του κράτους αυτού, ανεξαρτήτως της ειδικότερης ονομασίας του συστήματος κοινωνικής προστασίας στην οποία εντάσσεται, προβλέπει τη χορήγηση παροχών σε είδος προς κάλυψη των ίδιων κινδύνων με εκείνους που καλύπτει η οικεία ασφάλιση στο αρμόδιο κράτος (βλ., επ' αυτού, προαναφερθείσα απόφαση Molenaar, σκέψη 37). Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη τόσο με το γράμμα του εν λόγω άρθρου 19 όσο και με τον σκοπό της εξασφαλίσεως υπέρ του μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου, στο κράτος κατοικίας ή διαμονής του, της περίθαλψης που απαιτεί η κατάσταση της υγείας του υπό ίσους όρους με αυτούς που ισχύουν για τους ασφαλισμένους στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως αυτού του κράτους μέλους.

51 Εξάλλου, κατά το άρθρο 19, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71, τα μέλη της οικογενείας κατά την έννοια του εν λόγω κανονισμού λαμβάνουν, με επιβάρυνση του

αρμόδιου κράτους, παροχές σε είδος από τον φορέα του τόπου της κατοικίας τους, εντός των ορίων και σύμφωνα με τους όρους της νομοθεσίας που εφαρμόζει αυτός ο φορέας (βλ., σχετικώς, απόφαση της 8ης Ιουνίου 1995, C-451/93, Delavant, Συλλογή 1995, σ. I-1545, σκέψη 15).

52 Από τη σκέψη 46 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι, εφόσον οι μηχανισμοί που προβλέπουν τα άρθρα 19 και 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 είναι παρόμοιοι, το ίδιο πρέπει, κατ' αρχήν, να ισχύει κατ' αναλογία όσον αφορά τους ασφαλισμένους που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της τελευταίας αυτής διατάξεως, σε συνδυασμό με το άρθρο 22, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71.

53 Συνεπώς, ανεξαρτήτως του ζητήματος ποιο από τα άρθρα 19 και 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, επισημαίνεται ότι, σύμφωνα με τους μηχανισμούς αμφοτέρων αυτών των διατάξεων, οσάκις η νομοθεσία του κράτους μέλους της κατοικίας του ασφαλισμένου δεν προβλέπει παροχές σε είδος προς κάλυψη του κινδύνου σε σχέση με τον οποίο προβάλλεται η αξίωση για τέτοιες παροχές, ο κανονισμός 1408/71 δεν επιβάλλει, αυτός καθαυτός, υποχρέωση χορηγήσεως των εν λόγω παροχών εκτός του αρμόδιου κράτους, είτε απευθείας από τον ίδιο τον αρμόδιο φορέα είτε για λογαριασμό του.

54 Σε περιστάσεις όπως αυτές της διαφοράς της κύριας δίκης, το άρθρο 10 του κανονισμού 1612/68, του οποίου γίνεται μνεία στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, δεν επηρεάζει την ως άνω ερμηνεία.

55 Εντούτοις, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς τόσο της Γερμανικής και της Νορβηγικής Κυβερνήσεως όσο και της Επιτροπής, αυτό δεν σημαίνει ότι τα άρθρα 19 και 22 του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση που το κράτος μέλος κατοικίας είναι διαφορετικό από το αρμόδιο κράτος κατά την έννοια του κανονισμού αυτού, η δυνατότητα του ασφαλισμένου να λάβει παροχές σε είδος ρυθμίζεται αποκλειστικώς και μόνον από τη νομοθεσία του κράτους μέλους κατοικίας, με συνέπεια, όταν η εν λόγω νομοθεσία δεν προβλέπει τη χορήγηση παροχών σε είδος προς κάλυψη του κινδύνου σε σχέση με τον οποίο προβάλλεται η αξίωση για τέτοιες παροχές, οι διατάξεις αυτές να κωλύουν τη χορήγηση παροχών σε είδος εκ μέρους του αρμόδιου φορέα.

56 Πράγματι, τυχόν ερμηνεία του κανονισμού 1408/71 υπό την έννοια ότι απαγορεύει σε κράτος μέλος να παρέχει στους εργαζομένους και στα μέλη της οικογενείας τους ευρύτερη κοινωνική προστασία από εκείνη που απορρέει από την εφαρμογή του βαίνει πέραν όχι μόνον του σκοπού που επιδιώκει ο κανονισμός αυτός, αλλά και των στόχων και του πλαισίου του άρθρου 42 ΕΚ (βλ., επ' αυτού, αποφάσεις της 10ης Ιανουαρίου 1980, 69/79, Jordens-Vosters, Συλλογή τόμος 1980/I, σ. 47, σκέψη 11 της 5ης Ιουλίου 1988, 21/87, Borowitz, Συλλογή 1988, σ. 3715, σκέψη 24, και της 20ής Μαΐου 2008, C-352/06, Bosmann, Συλλογή 2008, σ. I-3827, σκέψεις 27 έως 29 και 33).

57 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, οσάκις, αντιθέτως προς το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του αρμόδιου κράτους, το αντίστοιχο σύστημα του κράτους μέλους της κατοικίας ενός μη αυτοεξυπηρετούμενου ατόμου, που είναι ασφαλισμένο ως μέλος της οικογενείας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, δεν προβλέπει παροχές σε είδος για καταστάσεις αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, όπως αυτή στην οποία βρίσκεται το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, τα άρθρα 19 και 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού δεν επιβάλλουν, αυτά καθαυτά, υποχρέωση χορηγήσεως τέτοιων παροχών εκτός του αρμόδιου κράτους είτε απευθείας από τον αρμόδιο φορέα είτε για λογαριασμό του.

*Επί του δευτέρου ερωτήματος*

58 Με το δεύτερο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί, για την περίπτωση κατά την οποία το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του αρμόδιου κράτους προβλέπει παροχές σε είδος υπέρ των προσώπων που είναι ασφαλισμένα ως μέλη της οικογενείας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου και ευρίσκονται σε κατάσταση αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως όπως αυτή της P. von Chamier-Glisczinski, ενώ το αντίστοιχο σύστημα του κράτους μέλους κατοικίας δεν προβλέπει τέτοιες παροχές, αν τα άρθρα 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 49 ΕΚ απαγορεύουν, σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, εθνική ρύθμιση όπως την περιεχόμενη στο άρθρο 34 του SGB XI, βάσει της οποίας ένας αρμόδιος φορέας αρνείται να αναλάβει, ανεξαρτήτως των μηχανισμών του άρθρου 19 ή, ενδεχομένως, του άρθρου 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 και για απροσδιόριστο χρόνο, τα έξοδα παραμονής σε ίδρυμα περίθαλψης ευρισκόμενο στο κράτος μέλος κατοικίας, μέχρι ποσού που αντιστοιχεί στο ύψος των παροχών τις οποίες θα είχε δικαίωμα να λάβει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, αν η ίδια φροντίδα του παρεχόταν σε συμβεβλημένο ίδρυμα στο αρμόδιο κράτος.

59 Η εκκαλούσα της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 39 ΕΚ, οι παροχές σε είδος που σκοπούν στη φροντίδα ενός ασφαλισμένου κατά της αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως πρέπει να χορηγούνται και στα άλλα κράτη μέλη, εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, τουλάχιστον υπό τη μορφή της επιστροφής ή της απευθείας αναλήψεως, βάσει του πίνακα που ισχύει σχετικώς στη Γερμανία, των δαπανών περίθαλψης σε ειδικευμένο ίδρυμα στην Αυστρία.

60 Αντιθέτως, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι, όπως ακριβώς η Συνθήκη δεν επιβάλλει υποχρέωση τροποποιήσεως –βάσει σύμφωνης με το πρωτογενές δίκαιο ερμηνείας– του κανόνα του παραγώγου δικαίου περί «μη εξαγωγής» των παροχών σε είδος σε ορισμένες περιπτώσεις, το πρωτογενές δίκαιο δεν περιέχει άμεση νομική βάση που θα μπορούσε να συμπληρώσει ή να αντικαταστήσει τον κανόνα αυτόν.

61 Η Νορβηγική Κυβέρνηση, από την πλευρά της, επισημαίνει τα χαρακτηριστικά των υπηρεσιών που παρέχονται σε ειδικευμένα ιδρύματα περίθαλψης για να στηρίξει την άποψή της ότι, στη διαφορά της κύριας δίκης, δεν μπορεί να προβληθεί αξίωση αναλήψεως ορισμένων δαπανών σχετικών με τέτοιες υπηρεσίες βάσει των άρθρων 39 ΕΚ και 49 ΕΚ.

62 Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, δεδομένου ότι ο κανονισμός 1408/71 ρυθμίζει καταστάσεις όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης, η επίκληση του πρωτογενούς δικαίου θα ήταν δυνατή εν προκειμένω μόνο σε περίπτωση ελλείψεως νομιμότητας των οικείων διατάξεων του κανονισμού αυτού. Πάντως, οι εν λόγω διατάξεις δεν είναι ανίσχυρες από απόψεως του πρωτογενούς δικαίου. Οι κανόνες συγκρούσεως ή συντονισμού που περιέχουν οι διατάξεις αυτές είναι αναγκαίες προς αποτροπή του ενδεχομένου σωρεύσεως των παροχών και δικαιολογούνται από πρακτικούς λόγους.

63 Κατ' αρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι τόσο από τη νομολογία όσο και από το άρθρο 152, παράγραφος 5, ΕΚ προκύπτει ότι το κοινοτικό δίκαιο δεν θίγει την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ρυθμίζουν τα συστήματά τους κοινωνικής ασφαλίσεως και να θεσπίζουν διατάξεις σχετικές με την οργάνωση και την παροχή των υγειονομικών υπηρεσιών και της ιατρικής περίθαλψης (απόφαση της 10ης Μαρτίου 2009, C-169/07, Hartlauer, Συλλογή 2009, σ. I-1721, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ελλείψει εναρμονίσεως σε κοινοτικό επίπεδο, απόκειται στον νομοθέτη κάθε κράτους μέλους να καθορίσει τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως. Πάντως, κατά την άσκηση της αρμοδιότητας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν το κοινοτικό δίκαιο (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2001, C-157/99, Smits και Peerbooms, Συλλογή 2001, σ. I-5473, σκέψεις 44 έως 46, και της 18ης Μαρτίου 2004, C-8/02, Leichtle, Συλλογή 2004,

σ. I-2641, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία) και, ιδίως, τις διατάξεις της Συνθήκης που αφορούν την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών (βλ. απόφαση της 19ης Απριλίου 2007, C-444/05, Σταματελάκη, Συλλογή 2007, σ. I-3185, σκέψη 23), την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων (βλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2008, C-228/07, Petersen, Συλλογή 2008, σ. I-6989, σκέψη 42) ή ακόμη το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, το οποίο αναγνωρίζεται σε κάθε πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (βλ. αποφάσεις της 23ης Νοεμβρίου 2000, C-135/99, Elsen, Συλλογή 2000, σ. I-10409, σκέψη 33, και της 21ης Φεβρουαρίου 2008, C-507/06, Klöppel, Συλλογή 2008, σ. I-943, σκέψη 16).

64 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι, εκδίδοντας τον κανονισμό 1408/71, το Συμβούλιο, λαμβανομένης υπόψη της ευρείας διακριτικής ευχέρειας που διαθέτει κατά την επιλογή των πλέον πρόσφορων μέτρων για την επίτευξη του επιδιωκόμενου με το άρθρο 42 ΕΚ αποτελέσματος (βλ., επ' αυτού, ιδίως, απόφαση της 20ής Απριλίου 1999, C-360/97, Nijhuis, Συλλογή 1999, σ. I-1919, σκέψη 30), εκπλήρωσε κατ' αρχήν την απορρέουσα από την αποστολή που του αναθέτει το άρθρο 42 ΕΚ υποχρέωσή του να θεσπίσει ένα σύστημα που να παρέχει στους εργαζομένους τη δυνατότητα να υπερβαίνουν τα εμπόδια που ενδέχεται να ανακύπτουν γι' αυτούς λόγω των εθνικών κανόνων στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως (βλ., σχετικώς, μεταξύ άλλων, απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 1995, C-443/93, Βουγιούκας, Συλλογή 1995, σ. I-4033, σκέψη 30 προαναφερθείσα απόφαση Molenaar, σκέψη 14, και απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 2004, C-293/03, My, Συλλογή 2004, σ. I-12013, σκέψη 34). Στην παρούσα διαδικασία, ούτε υποστηρίχθηκε ότι το άρθρο 19 ή το άρθρο 22 ή οποιαδήποτε άλλη διάταξη του κανονισμού 1408/71 είναι ανίσχυρη για καταστάσεις όπως αυτή της διαφοράς της κύριας δίκης ούτε προσκομίσθηκε στο Δικαστήριο κάποιο στοιχείο το οποίο να δημιουργεί υπόνοιες ότι ενδέχεται να ισχύει κάτι τέτοιο.

65 Πράγματι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 50 της παρούσας αποφάσεως, οι μηχανισμοί που προβλέπουν, κατά περίπτωση, το άρθρο 19 ή το άρθρο 22 του κανονισμού 1408/71 αντικατοπτρίζουν τη βούληση του κοινοτικού νομοθέτη να προκρίνει, όσον αφορά τις σε είδος παροχές ασθενείας, μια λύση η οποία να εξασφαλίζει ότι ο ασφαλισμένος θα έχει στο κράτος μέλος κατοικίας ή διαμονής την περίθαλψη που απαιτεί η κατάσταση της υγείας του υπό ίσους όρους με αυτούς που ισχύουν για τους ασφαλισμένους στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως αυτού του κράτους μέλους (βλ. επίσης, επ' αυτού, όσον αφορά το άρθρο 22 του κανονισμού 1408/71, αποφάσεις της 3ης Ιουλίου 2003, C-156/01, van der Duin και ANOZ Zorgverzekeringen, Συλλογή 2003, σ. I-7045, σκέψη 50, και της 12ης Απριλίου 2005, C-145/03, Keller, Συλλογή 2005, σ. I-2529, σκέψη 45). Ασφαλώς, είναι αληθές ότι, κατά το άρθρο 36 του κανονισμού 1408/71, σε περίπτωση που ο ασφαλισμένος κατοικεί εκτός του αρμόδιου κράτους, οι παροχές σε είδος που χορηγούνται από τον φορέα του τόπου κατοικίας για λογαριασμό του αρμόδιου φορέα, δυνάμει, μεταξύ άλλων, των διατάξεων των άρθρων 19 και 22 του κανονισμού αυτού, αποδίδονται πλήρως από τον αρμόδιο φορέα. Εντούτοις, στο

πλαίσιο της ασκήσεως της ευρείας διακριτικής του ευχέρειας, ο κοινοτικός νομοθέτης μπορούσε να επιλέξει, λαμβανομένης ιδίως υπόψη της ενδεχόμενης ανάγκης για παροχή έκτακτης ιατρικής περίθαλψης εκτός του αρμόδιου κράτους, να μην επιβάλει στον φορέα του τόπου κατοικίας την υποχρέωση να χορηγεί, παρά τις πρακτικές και διοικητικές δυσχέρειες που αυτό συνεπάγεται, τις παροχές σε είδος σύμφωνα με τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο αρμόδιος φορέας, με την οποία ο φορέας του τόπου κατοικίας δεν είναι κατ' ανάγκην εξοικειωμένος.

66 Ούτως εχόντων των πραγμάτων, η ερμηνεία που θα δώσει το Δικαστήριο στον κανονισμό 1408/71, σε απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, δεν πρέπει να θίγει τη λύση που απορρέει από την ενδεχόμενη εφαρμογή διατάξεων του πρωτογενούς δικαίου (βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Acereda Herrera, σκέψη 38). Πράγματι, η διαπίστωση ότι ένα εθνικό μέτρο μπορεί να είναι σύμφωνο με διάταξη μιας πράξεως του παραγώγου δικαίου, εν προκειμένω, του κανονισμού 1408/71, δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι το μέτρο αυτό εκφεύγει του πεδίου εφαρμογής των διατάξεων της Συνθήκης (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 28ης Απριλίου 1998, C-158/96, Kohll, Συλλογή 1998, σ. I-1931, σκέψη 25, και της 16ης Μαΐου 2006, C-372/04, Watts, Συλλογή 2006, σ. I-4325, σκέψη 47). Επομένως, η δυνατότητα εφαρμογής είτε του άρθρου 19 είτε του άρθρου 22 του κανονισμού 1408/71 σε κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης δεν αποκλείει, αυτή καθαυτή, το ενδεχόμενο να δικαιούται ο ενδιαφερόμενος να ζητήσει, στηριζόμενος σε διατάξεις του πρωτογενούς δικαίου, την ανάληψη ορισμένων δαπανών σχετικών με τη φροντίδα που παρασχέθηκε σε ειδικευμένο ίδρυμα περίθαλψης σε άλλο κράτος μέλος, υπό προϋποθέσεις διαφορετικές από εκείνες των ως άνω άρθρων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 12ης Ιουλίου 2001, C-368/98, Vanbraekel κ.λπ., Συλλογή 2001, σ. I-5363, σκέψεις 37 έως 53, καθώς και προπαρατεθείσα απόφαση Watts, σκέψη 48).

67 Εν προκειμένω πρέπει, προκαταρκτικώς, να εξετασθεί αν, λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων στις σκέψεις 21 έως 30 της παρούσας αποφάσεως στοιχείων, μια κατάσταση όπως αυτή της υποθέσεως της κύριας δίκης εμπίπτει πράγματι στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων στις οποίες αναφέρεται το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, ήτοι των άρθρων 18 ΕΚ, 39 ΕΚ και 49 ΕΚ. Συναφώς, η Γερμανική και η Νορβηγική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, διατυπώνουν αμφιβολίες ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής των άρθρων 39 ΕΚ και 49 ΕΚ, ενόψει των πραγματικών στοιχείων που προκύπτουν από την απόφαση περί παραπομπής και από τις απαντήσεις στην προαναφερθείσα στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως αίτηση παροχής διευκρινίσεων. Η Νορβηγική Κυβέρνηση και η Επιτροπή φρονούν ότι το Δικαστήριο δεν πρέπει να λάβει υπόψη το άρθρο 18 ΕΚ στην απάντηση που θα δώσει στο υπό κρίση ερώτημα.

68 Όσον αφορά κατ' αρχάς την ενδεχόμενη εφαρμογή του άρθρου 39 ΕΚ, υπενθυμίζεται ευθύς εξαρχής ότι στο κοινοτικό δίκαιο η έννοια «εργαζόμενος» δεν είναι μονοσήμαντη, αλλά έχει διαφορετικό περιεχόμενο ανάλογα με τον τομέα στον οποίο εφαρμόζεται (βλ., ιδίως, απόφαση της 7ης Ιουνίου 2005, C-543/03, Dodl και Oberhollenzer, Συλλογή 2005, σ. I-5049, σκέψη 27). Επομένως, η έννοια «εργαζόμενος» όπως χρησιμοποιείται στο άρθρο 39 ΕΚ και στον κανονισμό 1612/68 δεν συμπίπτει κατ' ανάγκη με την έννοια που έχει ο ίδιος όρος στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 42 ΕΚ και του κανονισμού 1408/71 (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 12ης Μαΐου 1998, C-85/96, Martínez Sala, Συλλογή 1998, σ. I-2691, σκέψεις 31, 32, 35 και 36).

69 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία, ο όρος «εργαζόμενος», κατά την έννοια του άρθρου 39 ΕΚ, έχει κοινοτικό περιεχόμενο και δεν πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς. Πρέπει να θεωρείται ως εργαζόμενος κάθε πρόσωπο που ασκεί πραγματική και γνήσια δραστηριότητα, εξαιρουμένων των δραστηριοτήτων που είναι τόσο περιορισμένες ώστε να έχουν αμιγώς δευτερεύοντα ή επικουρικό χαρακτήρα. Το χαρακτηριστικό της σχέσεως εργασίας είναι, σύμφωνα με τη νομολογία αυτή, το γεγονός ότι ένα πρόσωπο παρέχει, κατά τη διάρκεια ορισμένου χρόνου, προς έτερο και υπό τη διεύθυνση αυτού του τελευταίου, υπηρεσίες έναντι των οποίων λαμβάνει αμοιβή (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 3ης Ιουλίου 1986, 66/85, Lawrie-Blum, Συλλογή 1986, σ. 2121, σκέψεις 16 και 17, και προπαρατεθείσες αποφάσεις Trojani, Συλλογή 2004, σκέψη 15, και Petersen, σκέψη 45).

70 Εξάλλου, από τη νομολογία προκύπτει και ότι οι υπήκοοι κράτους μέλους που αναζητούν εργασία σε άλλο κράτος μέλος εμπίπτουν επίσης στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 1991, C-292/89, Antonissen, Συλλογή 1991, σ. I-745, σκέψεις 12 και 13· προπαρατεθείσα απόφαση Martínez Sala, σκέψη 32· απόφαση της 23ης Μαρτίου 2004, C-138/02, Collins, Συλλογή 2004, σ. I-2703, σκέψη 57· προπαρατεθείσα απόφαση Ιωαννίδης, σκέψη 21, και απόφαση της 4ης Ιουνίου 2009, C-22/08 και C-23/08, Βάτσουρας και Κουπατάντζε, Συλλογή 2009, σ. I-4585, σκέψη 36).

71 Στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, όπως προκύπτει μεταξύ άλλων από την απόφαση περί παραπομπής, ο H. G. von Chamier Glisczinski ισχυρίζεται βεβαίως ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως των προαναφερθεισών στις ανωτέρω σκέψεις 25 και 28 αποφάσεων του DAK, αναζητούσε εργασία στην Αυστρία και, ως εκ τούτου, η περίπτωση της συζύγου του, ως μέλους της οικογενείας του, ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 39 ΕΚ.

72 Παρά ταύτα, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 26, 27 και 29 της παρούσας αποφάσεως, το Δικαστήριο δεν έχει στη διάθεσή του κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει τον ισχυρισμό αυτόν. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την ανωτέρω σκέψη 27, οι διευκρινίσεις που παρέσχε η εκκαλούσα της κύριας δίκης, αφενός, με την προαναφερθείσα στη σκέψη 22 της παρούσας αποφάσεως επιστολή και, αφετέρου, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση δεν είναι απολύτως συνεπείς και αφήνουν μάλλον να εννοηθεί ότι, κατά τον χρόνο εκδόσεως των προαναφερθεισών στις ανωτέρω σκέψεις 25 και 28 αποφάσεων του DAK, ο H. G. von Chamier Glisczinski δεν ασκούσε το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας που διασφαλίζει το άρθρο 39 ΕΚ, καθόσον είχε μεν προβεί σε κάποιες ενέργειες προκειμένου να αναλάβει μια επιχείρηση εγκατεστημένη στην Αυστρία, πλην όμως εξακολουθούσε να κατοικεί στη Γερμανία.

73 Υπ' αυτές τις συνθήκες, φαίνεται ότι το άρθρο 39 ΕΚ δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στην υπό κρίση διαφορά.

74 Όσον αφορά ακολούθως το άρθρο 49 ΕΚ, πρέπει, προκαταρκτικώς, να υπομνησθεί ότι ουδεμία διάταξη της Συνθήκης παρέχει τη δυνατότητα να προσδιορισθεί, κατά τρόπο αφηρημένο, η διάρκεια ή η συχνότητα βάσει της οποίας η παροχή μιας υπηρεσίας ή μιας ορισμένου είδους υπηρεσίας εντός άλλου κράτους μέλους δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί ως παροχή υπηρεσιών κατά την έννοια της Συνθήκης. Έτσι, ο όρος «υπηρεσία» κατά την έννοια της Συνθήκης μπορεί να καλύπτει υπηρεσίες πολύ διαφορετικής φύσεως, περιλαμβανομένων εκείνων που παρέχονται για παρατεταμένο χρονικό διάστημα, ακόμη και πλειόνων ετών (βλ., σχετικώς, αποφάσεις της 11ης Δεκεμβρίου 2003, C-215/01, Schnitzer, Συλλογή 2003, σ. I-14847, σκέψεις 30 και 31, και της 29ης Απριλίου 2004, C-171/02, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας, Συλλογή 2004, σ. I-5645, σκέψη 26).

75 Πάντως, κατά τη νομολογία, οι διατάξεις της Συνθήκης περί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών δεν αφορούν την περίπτωση υπηκόου κράτους μέλους ο οποίος εγκαθιστά την κύρια κατοικία του, είτε μόνιμα είτε, εν πάση περιπτώσει, χωρίς συγκεκριμένο χρονικό περιορισμό, στο έδαφος άλλου κράτους μέλους προκειμένου να του παρασχεθούν εκεί υπηρεσίες κατά τη διάρκεια αυτής της, χρονικώς απροσδιόριστης, περιόδου (βλ., επ' αυτού, απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 1988, 196/87, Steymann, Συλλογή 1988, σ. 6159, σκέψη 17 προπαρατεθείσα απόφαση Trojani, σκέψη 28 απόφαση της 19ης Οκτωβρίου 2004, C-200/02, Zhu και Chen, Συλλογή 2004, σ. I-9925, σκέψη 22, καθώς και, όσον αφορά τα ειδικευμένα ιδρύματα περιθάλψεως, απόφαση της 17ης Ιουνίου 1997, C-70/95, Sodemare κ.λπ., Συλλογή 1997, σ. I-3395, σκέψη 38).

76 Εν προκειμένω, από τις πληροφορίες που προεκτέθηκαν με τις σκέψεις 22 έως 24, 26 και 27 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει μάλλον ότι η P. von Chamier Glisczinski δεν εγκαταστάθηκε στην Αυστρία με σκοπό να της παρασχεθεί προσωρινώς φροντίδα στο ειδικευμένο ίδρυμα στο οποίο εισήχθη. Αντιθέτως, οι πληροφορίες αυτές συνηγορούν υπέρ της απόψεως ότι επρόκειτο για σταθερή και χωρίς συγκεκριμένο χρονικό περιορισμό εγκατάσταση της κατοικίας της στο κράτος μέλος αυτό.

77 Υπ' αυτές τις συνθήκες, όπως ορθώς ισχυρίζονται τόσο η Γερμανική και η Νορβηγική Κυβέρνηση όσο και η Επιτροπή, το άρθρο 49 ΕΚ δεν ασκεί επιρροή στο πλαίσιο της υπό κρίση προδικαστικής παραπομπής.

78 Πάντως, σε σχέση με τις περιεχόμενες στις ανωτέρω σκέψεις 73 και 76 διαπιστώσεις περί της ενδεχόμενης εφαρμογής των άρθρων 39 ΕΚ και 49 ΕΚ, πρέπει να υπομνησθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, η P. von Chamier Glisczinski είχε, ως Γερμανίδα υπήκοος, την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, ΕΚ.

79 Μεταβαίνοντας στην Αυστρία και εγκαθιστώντας εκεί την κατοικία της, η P. von Chamier-Glisczinski άσκησε τα δικαιώματα που της παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ. Επομένως, η περίπτωσή της εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων περί της ελεύθερης κυκλοφορίας και της ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ένωσης στο έδαφος κράτους μέλους διαφορετικού από το κράτος μέλος της ιθαγένειάς τους.

80 Υπ' αυτές τις συνθήκες, κατά την εξέταση της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης περιπτώσεως πρέπει να ληφθούν υπόψη τα δικαιώματα τα οποία ένα μη αυτοεξυπηρετούμενο άτομο, όπως η P. von Chamier-Glisczinski, μπορεί να αντλήσει, ως πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

81 Κατά το άρθρο αυτό, κάθε πολίτης της Ένωσης έχει το δικαίωμα να κυκλοφορεί και να διαμένει ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών, υπό την επιφύλαξη των περιορισμών και υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει η Συνθήκη και οι διατάξεις που θεσπίζονται προς εφαρμογή αυτής.

82 Συναφώς, κατά πάγια νομολογία, οι διευκολύνσεις που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των πολιτών της Ενώσεως δεν θα μπορούσαν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν υπήρχε ενδεχόμενο να αποτραπεί ο υπήκοος κράτους μέλους από τη χρήση τους εξαιτίας κωλυμάτων που τίθενται στη διαμονή του σε άλλο κράτος μέλος λόγω ρυθμίσεως του κράτους καταγωγής του, η οποία τον αντιμετωπίζει δυσμενώς διότι ακριβώς επωφελήθηκε των διευκολύνσεων αυτών (βλ. αποφάσεις της 23ης Οκτωβρίου 2007, C-11/06 και C-12/06, Morgan και Bucher, Συλλογή 2007, σ. I-9161, σκέψη 26 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία, και της 4ης Δεκεμβρίου 2008, C-221/07, Zablocka Weyhermüller, Συλλογή 2008, σ. I-9029, σκέψη 34 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

83 Εν προκειμένω δεν αμφισβητείται, βεβαίως, ότι η P. von Chamier-Glisczinski, λόγω της μετακινήσεώς της σε ίδρυμα περιθάλψεως στην Αυστρία, το οποίο δεν ήταν συμβεβλημένο κατά την έννοια του άρθρου 72 του SGB XI, βρέθηκε σε δυσμενέστερη θέση, όσον αφορά τις παροχές σε είδος που προβλέπει το γερμανικό αυτό νομοθέτημα, απ' ό,τι αν είχε ζητήσει να της παρασχεθεί πλήρης φροντίδα σε συμβεβλημένο ίδρυμα περίθαλψης στη Γερμανία, κατά την έννοια του άρθρου 43 του εν λόγω νομοθετήματος.

84 Εντούτοις, δεδομένου ότι το άρθρο 42 ΕΚ προβλέπει τον συντονισμό και όχι την εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών, οι ουσιαστικές και διαδικαστικές διαφορές μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, μεταξύ των δικαιωμάτων των προσώπων που είναι ασφαλισμένα δεν επηρεάζονται από την εν λόγω διάταξη (βλ., επ' αυτού, στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, αποφάσεις της 15ης Ιανουαρίου 1986, 41/84, Pinna, Συλλογή 1986, σ. 1, σκέψη 20 της 30ής Ιανουαρίου 1997, C-340/94, de Jaeck, Συλλογή 1997, σ. I-461, σκέψη 18, και της 30ής Ιανουαρίου 1997, C-221/95, Hervein και Hervillier, Συλλογή 1997, σ. I-609, σκέψη 16).

85 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ δεν διασφαλίζει στον ασφαλισμένο ότι η μετακίνησή του σε άλλο κράτος μέλος θα είναι ουδέτερη όσον αφορά τον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως και, ιδίως, των παροχών ασθενείας (βλ., σχετικώς, κατ' αναλογία προς το άρθρο 39 ΕΚ, αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 2002, C-393/99 και C-394/99, Hervein κ.λπ., Συλλογή 2002, σ. I-2829, σκέψη 51, και της 9ης Μαρτίου 2006, C-493/04, Piatkowski, Συλλογή 2006, σ. I-2369, σκέψη 34). Όπως επισημαίνει η Επιτροπή, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών μεταξύ των σχετικών συστημάτων και νομοθεσιών των κρατών μελών, η μετακίνηση αυτή μπορεί, κατά περίπτωση, να είναι λιγότερο ή περισσότερο ευνοϊκή για το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, αναλόγως του συνδυασμού των εθνικών ρυθμίσεων που έχουν εφαρμογή δυνάμει του κανονισμού 1408/71.

86 Επομένως, η κατάσταση της P. von Chamier-Glisczinski κατόπιν της μετακινήσεώς της σε ίδρυμα περίθαλψης στην Αυστρία απέρρεε από τη συνδυασμένη εφαρμογή, σύμφωνα με τον κανονισμό 1408/71, της γερμανικής και της αυστριακής νομοθεσίας περί του κινδύνου αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, παρά από τη ρύθμιση που περιέχει το άρθρο 34 του SGB XI. Πράγματι, σε περίπτωση που το αυστριακό είδος προέβλεπε παροχές σε είδος σε καταστάσεις αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως όπως αυτή της ενδιαφερομένης, οι εν λόγω παροχές θα της χορηγούνταν από τον φορέα του τόπου κατοικίας, σύμφωνα με τον κανονισμό 1408/71, ανεξαρτήτως του περιεχομένου της γερμανικής νομοθεσίας ως προς το ζήτημα αυτό, και ο αρμόδιος φορέας θα επέστρεφε το σχετικό ποσό στον φορέα του τόπου κατοικίας, βάσει του άρθρου 36 του κανονισμού αυτού.

87 Υπ' αυτές τις συνθήκες, δεδομένου ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και η Δημοκρατία της Αυστρίας μπορούν να επιλέξουν ελεύθερα τις λεπτομέρειες εφαρμογής των συστημάτων τους ασφαλίσεως ασθενείας, κανένα από τα δύο αυτά συστήματα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνεπάγεται δυσμενή διάκριση ή μειονέκτημα [για τον ενδιαφερόμενο] όταν εφαρμόζεται σε συνδυασμό με το σύστημα του άλλου κράτους μέλους, σύμφωνα με τους μηχανισμούς συντονισμούς που θεσπίζονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 42 ΕΚ.

88 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, οσάκις, αντιθέτως προς το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του αρμόδιου κράτους, το αντίστοιχο σύστημα του κράτους μέλους της κατοικίας ενός μη αυτοεξυπηρετούμενου ατόμου, που είναι ασφαλισμένο ως μέλος της οικογενείας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, δεν προβλέπει παροχές σε είδος για ορισμένες καταστάσεις αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, το άρθρο 18 ΕΚ δεν απαγορεύει, σε περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, εθνική ρύθμιση όπως την περιεχόμενη στο άρθρο 34 του SGB XI, βάσει της οποίας ο αρμόδιος φορέας αρνείται, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, να αναλάβει, ανεξαρτήτως των μηχανισμών που προβλέπει το άρθρο 19 ή, ενδεχομένως, το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1408/71 και για απροσδιόριστο χρόνο, τις δαπάνες παραμονής σε ίδρυμα περίθαλψης στο κράτος μέλος κατοικίας, μέχρι ποσού που αντιστοιχεί στο ύψος των παροχών τις οποίες θα είχε δικαίωμα να λάβει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, αν η ίδια φροντίδα του παρεχόταν σε συμβεβλημένο ίδρυμα στο αρμόδιο κράτος.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

89 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

**1) Οσάκις, αντιθέτως προς το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του αρμόδιου κράτους, το αντίστοιχο σύστημα του κράτους μέλους της κατοικίας ενός μη αυτοεξυπηρετούμενου ατόμου, που είναι ασφαλισμένο ως μέλος της οικογενείας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) 118/97 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 1996, ως έχει μετά την τροποποίησή του με τον κανονισμό (ΕΚ) 1386/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2001, δεν προβλέπει παροχές σε είδος για καταστάσεις αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, όπως αυτή στην οποία βρίσκεται το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, τα άρθρα 19 και 22, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού αυτού δεν επιβάλλουν, αυτά καθαυτά, υποχρέωση χορηγήσεως τέτοιων παροχών εκτός του αρμόδιου κράτους είτε απευθείας από τον αρμόδιο φορέα είτε για λογαριασμό του.**

**2) Οσάκις, αντιθέτως προς το σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του αρμόδιου κράτους, το αντίστοιχο σύστημα του κράτους μέλους της κατοικίας ενός μη αυτοεξυπηρετούμενου ατόμου, που είναι ασφαλισμένο ως μέλος της οικογενείας μισθωτού ή μη μισθωτού εργαζομένου κατά την έννοια του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό 118/97, ως έχει μετά την τροποποίησή του με τον κανονισμό 1386/2001, δεν προβλέπει παροχές σε είδος για ορισμένες καταστάσεις αδυναμίας αυτοεξυπηρετήσεως, το άρθρο 18 ΕΚ δεν απαγορεύει, σε**

**περιστάσεις όπως αυτές της υποθέσεως της κύριας δίκης, εθνική ρύθμιση όπως την περιεχόμενη στο άρθρο 34 του βιβλίου XI του γερμανικού κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως (Sozialgesetzbuch), βάσει της οποίας ο αρμόδιος φορέας αρνείται, υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις, να αναλάβει, ανεξαρτήτως των μηχανισμών που προβλέπει το άρθρο 19 ή, ενδεχομένως, το άρθρο 22, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 1408/71 και για απροσδιόριστο χρόνο, τις δαπάνες παραμονής σε ίδρυμα περίθαλψης στο κράτος μέλος κατοικίας, μέχρι ποσού που αντιστοιχεί στο ύψος των παροχών τις οποίες θα είχε δικαίωμα να λάβει το ενδιαφερόμενο πρόσωπο, αν η ίδια φροντίδα του παρεχόταν σε συμβεβλημένο ίδρυμα στο αρμόδιο κράτος.**

(υπογραφές)